Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: HE 38/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+38/2025

Esitysluonnos vastaa pääosin lausunnoilla ollutta luonnosta, josta sosiaali- ja terveysministeriö antoi lausuntonsa 5.3.2025.

Sosiaali- ja terveysministeriö totesi aiemmassa lausunnossaan, että hyte-kertoimen maltillinen nosto on tarkoituksenmukaista ja että hyte-kriteerin laskentatavan osalta suhteellisen muutoksen tarkastelu ottaa paremmin huomioon erot lähtötilanteessa.

Lausuntokierroksella olleeseen versioon nähden hyte-kertoimen painoarvon lisäämistavan osalta esitys on muuttunut siten, että sitä ei olettaisi kokonaan asukaskohtaisesta rahoituskriteerin osuudesta, vaan puoliksi asukaskohtaisesta ja puoliksi tarvekohtaisesta osuudesta. Käytännössä vähentäminen asukaskohtaisesta rahoitustekijästä olisi ollut suosiollisempi korkean palvelutarvekertoimen omaaville alueille ja vähentäminen palvelutarvekriteeristä puolestaan olisi suosinut väkirikkaita kasvavan väestön alueita. Esitetty malli on sopiva kompromissi, asukaskohtaisen muutosten jäädessä hyvin maltillisiksi (-4 - + 9 euroa/as). Asetuksen antamisella voidaan lisäksi selkiyttää itse laskentatapaan liittyviä kysymyksiä.

Lisäksi poiketen lausunnoilla olleesta luonnoksesta, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella vuodesta 2026 kohdentuva rahoitus otettaisiin huomioon aluekohtaisissa siirtymätasauksissa voimassa olevan lain mukaisesti. Lausunnolla olleessa esityksessä siirtymätasauksia ei olisi huomioitu hyte-kertoimen lisäys/vähennysvaikutusta laskettaessa. Tämän sinänsä kannustenäkökulmasta perusteltavissa olevan esityksen kääntöpuoli olisi kuitenkin ollut, että muutosten yhteenlaskettu vaikutus olisi vähentänyt merkittävästi rahoitusta eräillä matalan hyte-kertoimen alueilla, joilla samanaikaisesti myös muu osa rahoituksesta vähenee. Rahoituksen eri komponentteja ei ole hedelmällistä tarkastella irrallisina kysymyksinä, ilman niiden vaikutusta kokonaisuuteen. Ottaen lisäksi huomioon hyvinvointialueiden lausunnoissakin esitetty huoli hyte-kertoimen tietopohjan osalta, voidaan esitykseen tehty muutos nähdä perusteltuna.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa edelleen viitaten aiempaan lausuntoonsa:

Alueiden välinen eriytyminen on taloustilanteen osalta kiistatonta. Esitysluonnoksessa ehdotetun kertaluonteisen säästön ei voi nähdä vaarantavan Helsingin lakisääteisiä palveluja.

Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin on perusteltu, koska kustannusten jakauma eri toimintojen välillä muuttuu ikärakenteen muuttuessa. Tämä siirtää painopistettä sosiaali- ja vanhustenhuoltoon, kuten tuleekin tapahtua.

Kahden vuoden keskiarvon käyttäminen aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskennassa tasaa vuosittaisin muutoksia ja lisää rahoituksen ennustettavuutta, mikä on perusteltua.

Varsin yhteisesti hyväksytty näkemys on, että alueiden saaman rahoituksen tulisi mahdollisimman pitkälti perustua tutkitun tiedon pohjalta arvioituun palvelujen tarpeeseen, siten että siinä on sisällä kannuste-elementtejä. Tätä taustaa vasten esimerkiksi menneisyyteen liittyvien siirtymätasausten sijasta huomion tulisikin jatkossa kohdistua mallin edelleen kehittämiseen, jotta siirtymätasauksista pidemmällä aikavälillä voitaisiin päästä kokonaan eroon.

Asiantuntijalausunnon laatijat STM: Jussi Lind, erityisasiantuntija